

hvg kezdőlapnak

11 juillet 2008.

Dekorációnak vagy a retró jegyében, esetleg a klasszikus kortárs művészet piaci hisztériája nyomán vásárolják képeit több százezer dollárért New Yorktól Dubajig, Londonban, Párizsban és Bécsben. A lexikonok szerint „magyar származású”. Mostanában pedig már azt sem tudni, hogy ki kezelheti az örökségét. Victor Vasarelyről van szó.

Ötvenes évekbeli (nem op-artos) munkáit Vasarely a Pesti Műhely művészeivel szitáztatta. Elismeréséül és fizetségül példányokat adott Fajó Jánoséknak a számozott és aláírt mappákból. (Harminc darab készült, egyenként 10–10 lappal.) Ezt a sorozatot állítja ki – néhány, ugyancsak szitatechnikával készült objekt kíséretében – a Fény Galéria.

Nem is lehetett másként, mint hogy Vasarely és az 1973-ban alapított Pesti Műhely útjai egyszer találkozzanak: a művészet általuk közösen áhított és célul kitűzött demokratizálásának egyik módja a sokorosítás. A Benczúr utcai műhelyben készült Kassák- és Schöffer-mappát, valamint Vasarely most kiállított sorozatát Bányász Éva, Boros Tamás és Fajó János nyomtatta nagy műgonddal. Alapszínek és mértani formák játéka jellemezte Vasarely munkáit az ötvenes években éppúgy, mint Fajóékét a nyolcvanasokban, így az együttműködés inkább a Franciaországban élő mester számára jelenthetett időutazást, aki addigra túllépett a geometrikus absztrakción. Vasarely esetében szinte a teljes életmű rekonstruálható nyomatok segítségével, nála a szita a művészi program része volt – ezzel együtt a jó és a rossz értelemben vett kommerszé.

Dekorációnak vagy a retró jegyében, esetleg a klasszikus kortárs művészet piaci hisztériája nyomán vásárolják képeit több százezer dollárért New Yorktól Dubajig, Londonban, Párizsban és Bécsben. A lexikonok szerint „magyar származású”. Mostanában pedig már azt sem tudni, hogy ki kezelheti az örökségét, amely talán nem sokáig marad ott, ahol van, a művész nevét viselő Aix-en-Provence-i múzeumban.

Nehéz elhinni, hogy az idén százéves (vagy tán már két éve az) Victor Vasarely lenne a legkeresettebb magyar (eredetű) művész a világon. Pedig így van. Reklámgrafikusként indult, és sokak szerint sohasem haladta meg a dekoratőr szerepét, amelyet még Bortnyiknál sajátított el Magyarországon. Alighanem az op-art keltette retróérzés és a manapság érvényesnek látszó gyűjtői trend-amely szerint hatalmas felületeket egy-egy gigantikus méretű, látványos művel kell betéríteni-egyaránt Vasarely malmára hajtja a vizet. És a műkereskedők is rajta tartják a gyűjtők tekintetét.

A Vasarely Alapítvány története címszó alatt zajló pszichokrimi lassan úgy ér véget, hogy az 1976-ban épült Aix-en-Provence-i épületkomplexumból kitessekelik a tekintélyes hagyatékra létrehozott alapítványt, és helyette egy művészetkutató központot hoznak létre, amely fölött a tisztesség kedvéért Vasarely szelleme lebegne. A hagyatékot ugyanis Charles Debbasch-aki tizenkét évig (1981–1993) igazgatta az alapítványt-gyakorlatilag lenullázta: háromszáz képet tüntetett el 42 millió frank értékben. Három éve 150 ezer euró pénzbüntetésre és két év egy évre felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték, vagyis már megúsza.

Minden örökös és magát örökösnek tekintő ember perben és haragban áll egymással: elsősorban Pierre, az egyetlen unoka, aki egy bírósági végzés szerint ez idő tájt az alapítvány igazgatója, és az amúgy művészettörténész Michelle, Vasarely másik fiának az özvegye, aki a centenáriumi kiállítássorozat kurátoraként dolgozott, és egy életmű-katalógus összeállításán munkálkodik. (Szakmai szempontból őt tekintik hiteles szakértőnek.) Egy darabig együtt igazgatták az alapítványt, majd mindketten lopással és az Alzheimer-kóros művész megtevesztésével vádolták meg a másikat, így jelenleg egymástól függetlenül és egymás ellenében, a maguk belátása szerint sáfárkodnak a Vasarely névvel és szellemi hagyatékkal. (Mindketten működtetnek egy-egy „hivatalos” Vasarely-honlapot – vasarely.net és vasarely.com – , az Amerikában élő Michelle-é messze gazdagabb, Pierre a neki kedvező bírósági végzésekkel rakta tele az oldalt.) Az unoka most Sarkozy elnökhöz fordult az intézmény megmentése érdekében, mert úgy néz ki, hogy az otthagyt jelentéktelen művek és azok bármilyen szisztéma szerinti kiállítása vagy kiadása még a fűtésszámlát és a személyzet fizetését sem fedezi.

Eközben nincs az a kortárs- (post-war and contemporary) árverés szerte a világon, ahol ne indítanának komoly becsértéken Vasarely-olajképet (a printek között pedig nyomtatásokat). A felső határ 350 ezer dollár körül alakul. Az 1959 – 1961-es keltezésű Metagalaxi 337 ezer dollárt ért tavaly novemberben New Yorkban (Sotheby's), míg 2007 májusában ugyanott (bár a Christie's-nél) a Teke című darab (1956 – 1960) 348 ezer dollárba került. Érdekes lehet, hogy mindkét tétel a művész fekete-fehér képei közül származik, ezek még szitaként is nemegyszer 6–8 ezer dollárig vitték.

Nem véletlen, hogy Vasarely választott hazájában, a francia árverezőknél (Hantai Simonnal és Szenes Árpáddal együtt) ugyancsak elmaradhatatlan része a kortárspiacnak, viszont már Bécsben is hozza az árakat: 2007-ben a Dorotheumnál a hetedik legdrágább kortárs tétel fűződött a nevéhez, miután az 1975/89-es keltezéssel ellátott Retze 144 ezer euróért ment el.

A magyar piacnak egyelőre maradnak a sokszorosított grafikák. Az egyenként számozott és aláírt lapokból álló mappák 300--500 ezer forint körül cserélnek gazdát el (ezeket a legtöbbször könyvaukciókon, a „művészeti könyvek” kategóriájában indítják), a lapok nagyjából 70--90 ezer forintba kerülnek. És bár nem illik kiállítások tárgyait recenzióban forintosítani, de talán itt megemlíthetjük, hogy a teljes Az ötvenes évek című mappa 420 ezer forintról indult 2005 novemberében a Nagyházi Galéria aukcióján. Elkészültekor 1200 forint volt az ára. (Megtekinthető július 25-ig.)

Gréczi Emőke